

Władysław Baka: Bankowość europejska

Warszawa 2005 Wydawnictwo Naukowe PWN

Przystępując do recenzji książki *Bankowość europejska*, wydanej w drugiej połowie ubiegłego roku, pragnę przede wszystkim stwierdzić, że w pełni zgadzam się ze stanowiskiem autora, prof. dr. hab. Władysława Baki, przedstawiającego na wstępie tej ważnej i pożytecznej dla bankowości pozycji powody jej wydania.

Podobnie jak on uważam, że są to względy natury integracyjnej, zwłaszcza w sferze monetarnej, czynniki systemowo-teoretyczne oraz praktyczne, związane głównie z dużą dynamiką przemian bankowości we współczesnej gospodarce i wzrostem jej roli, a także względy dydaktyczne wyrażające się ciągle wysokim zainteresowaniem środowiska akademickiego problematyką bankowości i jego intensyfikacją w związku z wprowadzeniem w wielu uczelniach nowego kierunku studiów europejskich.

Zgodny jestem również co do kręgu głównych odbiorców. Na pewno należą do nich środowiska uniwersyteckie (studenci i pracownicy naukowo-dydaktyczni), pracownicy banków i innych instytucji finansowych, których powiązania z bankami stają się w ramach procesów integracyjnych coraz silniejsze, oraz liczni czytelnicy interesujący się niezwykle dynamicznymi przemianami w sferze finansów i bankowości. Za godne uwagi, uwzględniające skalę rzeczywistego zainteresowania społeczeństwa omawianymi w książce problemami, należy uznać stwierdzenie autora, że: „przygotowując niniejszą książkę, pragnąłem wyjść na przeciw zapotrzebowania na wiedzę o Eurolandzie ze strony Czytelników niezajmujących się zawodowo kwestiami finansowo-bankowymi, lecz niejako z obywatelskiego punktu widzenia interesujących się przemianami życia społeczno-gospodarczego w Europie, zachodzącymi pod wpływem integracji ekonomicznej i monetarnej, tym bardziej, że w związku z członkostwem Polski w Unii Europejskiej – miejmy nadzieję – niezbyt od-

ległą perspektywą przystąpienia naszego kraju do UGiW, czyli do strefy euro, skutki tych przemian będą w Polsce coraz bardziej widoczne i odczuwalne” (s. 13, 14).

Władysław Baka to pracownik naukowo-dydaktyczny Uniwersytetu Warszawskiego, znany i ceniony zarówno wśród teoretyków, jak i praktyków organizator badań naukowych dotyczących bankowości, autor wybitnych prac z tej dziedziny i znawca mechanizmów funkcjonowania banków centralnych i komercyjnych. Podjął się niezwykle ambitnego, odpowiedzialnego, ale jednocześnie pożytecznego zadania, którego realizacja dała efekt w postaci recenzowanej książki.

Omawiana pozycja wydawnicza wyróżnia się wszechstronnością i kompleksowością, a jej autora cechują systematyczność i konsekwencja w prowadzeniu wywodu oraz zdecydowana wola wywiązania się ze zobowiązania podjętego wobec czytelników.

W rezultacie otrzymaliśmy pracę o dużym znaczeniu zarówno dla teorii, jak i praktyki bankowej. W takim zakresie i ujęciu problemy bankowości nie były jeszcze prezentowane w naszej literaturze finansowo-bankowej.

Można więc stwierdzić, że recenzowana książka zasługuje na bardzo wysoką ocenę. Ta pozytywna opinia dotyczy zarówno ambitnego zamiaru autora, jak i sposobu jego realizacji oraz przyjętych metod badań. Pozwalają one na formułowanie bardzo ważnych tez, spostrzeżeń, opinii i wniosków dotyczących ewolucji, bieżącego stanu oraz perspektyw rozwoju bankowości w wymiarze europejskim oraz narodowym, dotyczącym państw Unii Europejskiej.

Praca oprócz wstępu („Od autora”), wykazu skrótów oraz aneksów (tabele, słowniczek bankowości europejskiej, bibliografia, indeks) składa się z czterech części. Ich przedmiotem są kolejno:

• Procesy formowania się bankowości europejskiej. W tym fragmencie, umiejętnie łączącym rozważania o charakterze historycznym i problemowym, autor zaprezentował: rys historyczny europejskiej integracji, określając go mianem głównego nurtu integracyjnego, etapy budowy nowego ładu monetarnego oraz kształtowanie się uwarunkowań regulacyjnych w bankowości europejskiej. Zaakcentował przy tym problemy liberalizacji i harmonizacji regulacji bankowych w skali europejskiej.

• Struktura, cele, organizacja oraz zasady funkcjonowania Eurosystemu. Autor, od lat analizujący i prezentujący w polskim piśmiennictwie finansowo-bankowym te problemy, usystematyzował je w tej części książki. Wyraźnie określił rolę i znaczenie Europejskiego Systemu Banków Centralnych oraz Europejskiego Banku Centralnego w polityce pieniężnej, rozliczeniach pieniężnych oraz kształtowaniu warunków bezpieczeństwa finansowego i stabilności sektora bankowego w ramach Eurosystemu.

• Charakterystyka systemów bankowych Unii Europejskiej. Na podkreślenie zasługuje tu zastosowanie w zasadzie jednolitego wzorca analizy, pozwalającego na prezentację rozwiązań w poszczególnych krajach, które mogą być bez kłopotów porównywane i oceniane zgodnie z kryteriami ściśle określonymi w owym wzorcu. Charakterystyka, jak pisze autor, w szczególności dotyczy:

- statusu i funkcji banku centralnego,
- instytucjonalizacji nadzoru bankowego,
- zasad gwarantowania depozytów bankowych,
- struktury i tendencji rozwojowych sektora bankowego.

Objęto nią systemy bankowe w państwach należących do strefy euro (Austria, Belgia, Finlandia, Francja, Grecja, Hiszpania, Holandia, Irlandia, Luksemburg, Niemcy, Portugalia, Włochy) oraz w krajach Unii Europejskiej pozostających poza strefą euro (Dania, Szwecja, Wielka Brytania, Cypr, Czechy, Estonia, Litwa, Łotwa, Malta, Polska, Słowacja, Słowenia, Węgry).

• Prezentacja przemian bankowości europejskiej w latach 1985–2003. Poza walorami merytorycznymi tego fragmentu pracy, wszechstronnie obrazującego dynamikę i przemiany strukturalne omawianego sektora, na uwagę zasługuje przyjęty okres analizy. Pozwala on na konfrontację tego, co działo się w europejskim sektorze bankowym, z tym, co charakteryzowało przemiany w polskiej bankowości w ramach transformacji naszego systemu finansowego.

Ta część pracy jest udaną próbą syntezy przemian bankowości europejskiej w latach 1985–2003. Zawiera dwa rozdziały poświęcone:

- tendencjom rozwoju sektora bankowego w Unii Europejskiej w latach 1985–1997,
- kierunkom oddziaływania integracji monetarnej na przemiany sektora bankowego w UE.

Te fragmenty książki są nie tylko bardzo pouczają-

ce, ale też skłaniają do refleksji nad dokonanymi zmianami mającymi poważny (nieraz zasadniczy) wpływ na obecny i przyszły stan bankowości europejskiej.

Bogatym źródłem wiedzy o bankowości europejskiej są umieszczone na końcu książki:

– tabele obrazujące przemiany sektora bankowego w państwach członkowskich Unii Europejskiej w latach 1997–2003, działalność i wyniki banków komercyjnych w nowych państwach członkowskich Unii Europejskiej (wg stanu na koniec 2003 r.) oraz charakteryzujące systemy gwarantowania depozytów w państwach UE,

– słowniczek specjalistycznych pojęć i terminów z dziedziny bankowości europejskiej,

– bibliografia obejmująca: publikacje książkowe i artykuły, dokumenty i raporty, a także inne źródła informacji, strony internetowe banków centralnych państw Unii Europejskiej.

Struktura książki jest przejrzysta, precyzyjna i „przyjazna” dla czytelnika. Układ ocenianej pozycji jest podporządkowany precyzyjnie określonymu celowi i zastosowanej metodzie prezentacji, polegającej na systematycznym i konsekwentnym dostarczaniu czytelnikowi najistotniejszych informacji będących wynikiem wieloletnich badań dotyczących bankowości europejskiej.

Widoczna jest umiejętność przeprowadzania analizy wieloaspektowej, a jednocześnie uwzględniającej opartą na jasnych kryteriach selekcję zagadnień, zdażeń, procesów i tendencji oraz rozwiązań regulacyjnych. Autor umiejętnie łączy podejście modelowe ze specyficznymi rozwiązaniami praktycznymi uwzględniającymi warunki funkcjonowania bankowości europejskiej w różnych okresach jej rozwoju.

W wyniku przeprowadzonej analizy, uwzględniającej ewolucję bankowości europejskiej oraz obecne i przyszłe możliwości jej rozwoju, Władysław Baka wskazuje jednocześnie pośrednio na uwarunkowania funkcjonowania tego najważniejszego segmentu systemu finansowego.

Podsumowując powyższą opinię o książce, pragnę stwierdzić, że jest to studium bardzo wartościowe pod względem poznawczym i dydaktycznym, pożyteczne dla usystematyzowania, ugruntowania i rozwinięcia teoretycznych oraz praktycznych aspektów funkcjonowania bankowości w wymiarze krajowym i międzynarodowym (europejskim). Inspiruje również do przemyśleń teoretycznych i działań praktycznych na rzecz doskonalenia mechanizmów funkcjonowania tego sektora w Polsce.

Gożąco polecam Czytelnikom lekturę książki *Bankowość europejska* autorstwa Władysława Baki, a Wydawnictwu Naukowemu PWN gratuluję wyboru cennej inicjatywy i jej pomyślnej realizacji.

rec. Bogusław Pietrzak

Szkice ze współczesnej teorii ekonomii

Praca zbiorowa pod red. Wojciecha Pacho
Warszawa 2005 Szkoła Główna Handlowa
w Warszawie – Oficyna Wydawnicza

Funkcjonowanie mechanizmu rynkowego w Polsce nadal odbiega od standardów w rozwiniętych gospodarkach rynkowych. Dlatego opublikowanie w ubiegłym roku książki pt. *Szkice ze współczesnej teorii ekonomii* jest bez wątpienia wydarzeniem na rynku wydawniczym. Za taką oceną przemawia kilka przesłanek. Autorzy analizują m.in. wybrane obszary działalności gospodarczej: poziom rozwoju gospodarczego, stopień bezrobocia, skalę fiskalizmu oraz rolę państwa w oddziaływaniu na rzeczywistość gospodarczą. Wymienione zagadnienia odgrywają nadzwyczajną rolę w praktyce gospodarczej zarówno w skali makro-, jak i mikroekonomicznej.

Analizy w recenzowanej książce mają przede wszystkim charakter teoretyczny – opis współczesnych nurtów ekonomii. Zespołowi autorskiemu udało się jednak wskazać główne elementy mechanizmu rynkowego i rolę, jaką mogą odgrywać w gospodarce Polski.

Autorzy książki: R. Wojciechowska, W. Pacho, F. Grądalski, Z. Staniak, J. Gardawski i M. Garbicz, w swoich tekstach przyczynili się do wyjaśnienia, za pomocą narzędzi współczesnej ekonomii, procesów zachodzących w ostatnich kilkunastu latach w polskiej gospodarce.

W pierwszym rozdziale, pt. *Niedorozwój a korzyści skali*, autor M. Garbicz szuka przyczyn niedorozwoju gospodarczego. Udowadnia, że uzyskanie przewagi ekonomicznej przez niektóre kraje jest wynikiem do-

datniego sprzężenia zwrotnego, które segreguje zasoby pracy w układzie międzynarodowym. Omawiane korzyści skali występują zarówno w sferze produkcji, jak i w sferze instytucjonalnej. Rozwinięte rynki mogą wykorzystywać lepsze, droższe i bardziej konkurencyjne technologie, które są praktycznie niedostępne lub nieopłacalne dla słabszych gospodarek. W sferze instytucjonalnej M. Garbicz wskazuje na granice efektywnego naśladownictwa. Z reguły kraje słabiej rozwinięte wprowadzają w swoich gospodarkach jedynie niektóre rozwiązania instytucjonalne krajów przodujących, co może świadczyć o braku komplementarności tych rozwiązań instytucjonalnych. Neoklasyczne podejście do gospodarki można rozpatrywać w przypadku gospodarek rozwiniętych; mniej wspólnego ma to podejście z gospodarkami słabo rozwiniętymi.

Następne dwa rozdziały dotyczą wydatków publicznych oraz polityki fiskalnej.

W drugim rozdziale, pt. *Niedoskonałości w poborze podatków*, W. Pacho ustosunkowuje się do dwóch problemów. Bada wpływ wydatków publicznych na użyteczność podmiotów indywidualnych oraz mechanizmy unikania płacenia podatków. Z jednej strony wydatki publiczne mogą służyć poprawie konsumpcji dla wszystkich uczestników rynku. Stopa podatkowa równa elastyczności produktu względem wydatków publicznych zapewnia podmiotom indywidualnym

maksymalną użyteczność. Jednak zbyt wysoka stopa podatkowa może świadczyć o wysokim fiskalizmie, z kolei niższa może oznaczać, że gospodarka nie wykorzystuje w pełni efektów dóbr publicznych. W ostateczności może to być przyczyną unikania płacenia podatków. W prawdzie państwo może wymusić płacenie podatków i realizować cel będący kompromisem między maksymalizacją konsumpcji a maksymalizacją wpływów podatkowych, ale spowoduje to spadek użyteczności indywidualnych podmiotów.

Trzeci rozdział, pt. *Teoretyczne i praktyczne aspekty rachunku kosztów fiskalizmu – przykład Polski*, autorstwa F. Grądańskiego, w pewnym sensie uzupełnia rozważania o fiskalnej roli państwa. Autor zajął się bardzo ważną kwestią, a mianowicie kosztami procesu fiskalnego w Polsce, oraz podjął próbę wskazania kierunków racjonalizacji systemu podatkowego dla Polski. W części pierwszej rozdziału autor sklasyfikował koszty związane z procesem fiskalnym oraz oszacował ich poziom w badanym okresie dla Polski. W drugiej części wymienia osiem obszarów racjonalizacji polskiego systemu podatkowego. Wydaje się, że przedstawione przez autora zasady i kryteria racjonalizacji polskiego systemu podatkowego w zestawieniu z kosztami procesu fiskalnego powinny być przedmiotem szerokiej dyskusji przed podjęciem ostatecznej decyzji dotyczącej przyszłego kształtu systemu podatkowego dla naszego kraju.

W rozdziale pt. *Niepełna informacja na rynku pracy* R. Wojciechowska podjęła próbę wyjaśnienia mechanizmów utrzymujących wysoki poziom bezrobocia. Autorka wskazuje, że brak jasnego przepływu informacji i niepewność powodują zmniejszenie efektywności rynku pracy, co wynika z dodatkowych kosztów dla bezrobotnych oraz spowalnia proces dostosowania popytu na pracę i jej podaży. Autorka przedstawiła kilka modeli, m.in. model płacy motywacyjnej i teorii poszukiwań pracy, ale nie udało się w pełni uchwycić specyfiki rynku pracy w Polsce. Autorka słusznie zwraca szczególną uwagę na rolę instytucji na rynku pracy, które są obecnie mało aktywne w sferze pośrednictwa pracy i nie dbają o zmniejszenie asymetrii informacyjnej.

Rolę czynników instytucjonalnych w procesach gospodarczych wyjaśnia Z. Staniek w rozdziale zatytułowanym *Uwarunkowania i wyznaczniki efektywności*

systemu instytucjonalnego. Zdaniem autora efektywność rozwiązań instytucjonalnych zależy przede wszystkim od jakości tych instytucji, ich współpracy i dostosowywania się do zmieniającego się otoczenia. Oprócz wymienionych czynników wpływających na efektywność systemu instytucjonalnego autor wymienia jeszcze: prawo własności, skuteczny nadzór korporacyjny i właścicielski oraz internacjonalizację efektów zewnętrznych. Oczywiście autor ma świadomość, że wymienione czynniki nie wyczerpują wszystkich kryteriów oceny efektywności systemu instytucjonalnego. Chodzi głównie o instytucje, które sprzyjają np. dostarczaniu wystarczających ilości dóbr publicznych, zapewnieniu swobody zawierania umów, bezpieczeństwa obrotu gospodarczego, elastyczności rynków finansowego i rynku pracy, racjonalizacji ryzyka. Wymaga to odpowiedniego zsynchronizowania z rolą państwa i prawem własności.

Swego rodzaju uzupełnieniem rozważań na temat roli państwa w stosunkach społeczno-gospodarczych jest ostatni rozdział pt. *Współczesny neokorporatyzm w ujęciu socjologii ekonomicznej*. Autor – J. Gardawski – przedstawia kilka podejść wchodzących w skład „instytucjonalnej i ewolucyjnej ekonomii”, wskazując na narzędzia, które umożliwiają poznanie polskiego neokorporatyizmu. Uzgodnienia interesów świata pracy i kapitału przyjmują postać sformalizowanych umów albo fragmentarycznych porozumień i uzgodnień. Autor opisuje ewolucję polskiego neokorporatyizmu po 1989 r., ale jednoznacznie stwierdza, że w Polsce neokorporatyzm się nie udał, mimo że powiodła się próba rozwinięcia niektórych form demokracji partycypacyjnej i kontynuowany jest dialog społeczny.

Omawiana pozycja wydawnicza wyróżnia się kompleksowością ujęcia badawczego i publikacyjnego, a jej autorów cechuje systematyczność i konsekwencja prowadzonej analizy. W rezultacie otrzymaliśmy pracę o dużym znaczeniu zarówno dla teorii, jak i praktyki gospodarczej i dlatego należy uznać ją za istotną w naszej literaturze ekonomicznej. Stanowi bowiem wartościowe pod względem poznawczym i dydaktycznym studium głównych obszarów działalności gospodarczej.

rec. Joanna Marczakowska-Proczka